

בית המדרש "תורת דוד"
ע"ש הגה"צ רבי דוד בר חן זצ"ל - רבה של שדרות,
והרבנית רות בר חן ע"ה

"תורת דוד"

השיעור השבועי

פרשת ראה תש"פ

(שנה ד', גליון 157)

שיעורי הרב אליהו בר חן

e0527191965@gmail.com | 052-719-1965

שבת מברכין, חודש אלול:
המולד, יהיה אור ליום ד',
שעה 01:54, ו-16 חלקים.

זמני כניסת ויציאת השבת:

רבינו תם:	יציאה:	כניסה:	
20:40	20:01	18:48	ירושלים:
20:37	20:04	19:03	תל אביב:
20:40	20:04	18:55	חיפה:
20:39	20:03	19:05	באר שבע:

הלימוד, מוקדש לרפואתם השלימה, של:

שושנה סולטנה בת מרים

איילה בת נעמי

אמירה בת נעמי

חנה בת זוהרה

שרה בת סוליקא

דינה בת סוליקא

אסתר בת תמר

הרב ישי גבריאל בן רות רדואה

יוסף דהאן בן רחל

רפאל פנחס בן מרים רמו

משה בן אסתר

חיים נתן צבי בן שרה

מאיר בן נעמי

דב לוסטרניק בן אביבה

משה חיון בן כוכה

פרשת ראה התש"פ

"בגודל מעלת ההתבוננות"

א. "רָאָה אֶנְכִי, נָתַן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם, בְּרָכָה וּקְלָה", (דברים, יא' - כו').
הנה, ידועים ומפורסמים, קושיותיו של רבינו ה"אור החיים" הקדוש זיע"א, על פסוק זה:

- א. מפני מה אמר משה רע"ה, לשון "ראיה" על דבריו,
- ב. אחר שנמצא משה רע"ה לפני כל כלל ישראל, מה פשר מילת "אנכי",
- ג. המתבונן בפרשה זו, יראה, שנאמרה כולה בלשון רבים, ואם כן, מפני מה אמר משה רע"ה את מילת "נתן" בלשון יחיד.

ב. על הפסוק (דברים, יא' - כו'), "רָאָה אֶנְכִי, נָתַן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם, בְּרָכָה וּקְלָה",

כתבו רבותינו ז"ל (דברים רבה, פרשה ד', א'):

"הִלְכָה, אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל, מֵהוּ שָׁיְהָא מִתָּר לוֹ לְקִרְוֹת הַתּוֹכְחוֹת בְּקִרְיֹת הַרְבֵּה ¹,

כְּדִ שְׁנוֹ חֲכָמִים, אֵין מִפְּסִיקִין בְּקִלְלוֹת, אֶלָּא, אַחַד קוֹרֵא אֶת כָּלָם.

למדונו רבותינו, למה אין מפסיקין בקללות ... אמר רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי, אמר הקדוש ברוך הוא, אני כתבתי על כבודי (תהילים, צא' - טו'), 'עמו אנכי בצרה' -

אין שירת הדין שיהיו בני מתקללין ואני מתברך ²,

¹ דהיינו, שיעלו לתורה הרבה קרואים, בפרשת הקללות.

² דהיינו, שהעולה לתורה יקראו בעבורו את הקללות,

ואם נחלק את פרשת הקללות לקרואים הרבה, יוצא, שכל אחד ואחד העולה לקרוא בספר התורה, מברך את הקב"ה בברכות התורה, ברכה אחת קודם שעולה לתורה, וברכה שניה אחר שעולה לתורה.

כיצד, אם יקראו את התוכחות קריות הרבה, אין קרוי וקריו שאין מברך ב' פעמים לפניך ולאחריה³, אלא, אחד קורא את כלן".

ונתקשה בזה⁴ רבינו הי"ש משמואל" זיע"א:

"ויש להבין, שהרי משנה שלימה שנינו⁵, 'חייב אדם לברך על הרעה, כשם שהוא מברך על הטובה'".

ג. וביאר בזה:

"ונראה, דהנה, עניין הברכות, ידוע שהוא להמשיך ממקור הברכה,

ובפשיטות כבש"ס ברכות (ז' ע"א), ישמעאל בני ברכני⁶ -

והיתה הברכה לרחם על ישראל, עיי"ש.

כי ברכת ה' יתברך, היא חיבור ה' יתברך בנבראים, ושישפיע כל טוב לעולם, ויהיו שמים וארץ מחוברים, כמו שהיתה כוונת הבריאה, וישמח ה' במעשיו.

והנה, בתוכחות כתיב (דברים, לא' - יז'), 'והסתרתני פני מהם, והיה לאכל, ומצאהו רעות רבות וצרות',

---

³ וכדבאר בהערה קודמת.

⁴ פרשתן. מאמר "ראה ור"ח אלול תרע"ז".

⁵ ברכות, פ"ט מ"ה.

⁶ שם בגמרא:

"תניא, אמר רבי ישמעאל בן אלישע, פעם אחת נכנסתי להקטיר קטורת לפני ולפנים, וראיתי אכתריאל - יה' צבאות, שהוא יושב על כסא רם ונשא,

ואמר לי, ישמעאל בני ברכני,

אמרתי לו, יהי רצון מלפניך, שיכבשו רחמיך את כעסך, ויגולו רחמיך על מדותיך, ותתנהג עם בניך במדת הרחמים, ותכנס להם לפנים משורת הדין,

ונענע לי בראשו,

וקא משמע לו, שלא תהא ברכת הדיוט קלה בעיניך".

כי ה' הטוב, חפץ לעולם להיטיב, וצופה בטובה, ואינו צופה ברעה,
וכאשר בא ההכרח לענוש, הוא בהכרח על ידי הסתרת פנים -
ואז כשנסתלקה השמירה, ממילא באה הרעה, ונדבקה בעושה הרעה.
וגם זה, הוא ברחמים רבים, ובמדה ובמשקל,
כי באם היה סילוק השמירה לגמרי, לא היה נשאר משונאיהם של ישראל⁷ שריד
ופליט ...
ומכל מקום, כְּמִסַּת הסתרת הפנים וסילוק ההשגחה, באים העונשין.
והנה, הוא היפוך עניין הברכה, שהיא חיבור ה' יתברך בנבראים,
והתוכחות והעונשין, הם סילוק ה' יתברך מן הנבראים ...
וכל זה, קודם העונשין, אבל אחר שכבר נעשה מעשה העונש, אז אדרבה
מתעוררת למעלה חמלה יתירה על האדם,
וכמו שנאמר (ישעיה, סג' - ט'), 'בְּכָל צָרָתָם לוֹ צָר',
וכן (תהילים, צא' - טו') 'עֲמוּ אֲנֹכִי בְצָרָה' ...
ולפי זה, יובן מה שאמרו רבותינו ז"ל (תענית, כט' ע"ב), 'כשחרב בית המקדש,
מוצאי שבת היה',
והפירוש -

שכל החורבן, בא מחמת הַעֲדָר וסילוק השבת,

כי שבת היא מקור הברכה⁸, כמו שנאמר (בראשית, ב' - ג') 'וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם
הַשְּׁבִיעִי, וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ',

⁷ הוא בלשון סגי נהור, והיינו, על עם ישראל בעצמם.

⁸ הנה, השבת היא מקור הברכה, וכמו שכתב ב"זוהר הקדוש" (פרשת יתרו, דף פח' ע"ב):

"וְכֵן הוּא שִׁיתָא יוֹמִין, מֵהָהוּא שְׁלִימוֹ מִתְבָּרְכִין" -

שכל ששת הימים הבאים לאחר השבת, מתברכים מכוח קדושת השבת.

ברכה, היא ממעלה למטה,

קדושה, היא הבדלה מגשמיות, והיא ממטה למעלה ⁹ ...

והנה, הוא היפוך העונשים והחורבן ¹⁰, ולא היה אפשר לצאת לפועל בשבת".

באופן, שלא שייך לומר על קללות התורה הקדושה -

"חייב אדם לברך על הרעה, כשם שהוא מברך על הטובה",

כי "רעה" זו, קללה וחורבן גדול לעם ישראל היא,

וזאת, על ידי סילוק שכינתו יתברך מעם ישראל,

ולפיכך, אי אפשר להפסיק בקריאה זו, לכמה קרואים.

וכמו כן, נמצינו למדים מדבריו הקדושים:

ש"ברכה", היא משיכת שפע לעולם,

ומאידיך, "קללה", היא סילוק השפע מן העולם.

ד. במסכת תענית (טז ע"א), מצינו את המעלות שנדרש השליח ציבור, בתעניות ציבור:

"יתנו רבנן, עמדו בתפלה, אעי"פ שיש שם זקן וחכם, אין מורידין לפני התיבה, אלא אדם הרגיל ¹¹ ...

וכן כתב ה"אור החיים" הקדוש, על הפסוק (בראשית, ב' ג'), "וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדְּשׁ אֹתוֹ, כִּי בּו שֶׁבֶת מְקַל מְלֶאכֶתוֹ - אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת", וז"ל:

"ולמה שפירש בזוהר, כי ביום השבת משתלשל השפע של כל ששת ימי המעשה, יכוין על זה אומר 'ויברך', כי בו צוה ה' את הברכה לחיות העולמות".

עוד כתב ב"זוהר הקדוש" (שם, דף פח' ע"א), "כֹּל בְּרַכָּאן דְּלַעֲיֵלָא וְתַתָּא, בְּיוֹמָא שְׁבִיעָא תְּלִינ" -

שכל הברכות שבעולמות העליונים והתחתונים, תלויים ביום השביעי, שהוא יום השבת.

⁹ והיינו, שבשעה שהיהודי מבדיל את עצמו מן הגשמיות, אזי, הוא עולה ומתקדש,

כי הגשמיות, היא דבר תחתון, וכאשר מלמטה - בעולם הזה מבדילין אותו, אזי, עולים ומתקדשים בקדושה של מעלה.

¹⁰ שכאשר קדושת השבת נמצאת בעולם, אזי, אין אפשרות של חורבן בעולם.

ר' יהודה אומר, מטופל ואין לו ¹², ויש לו יגיעה בשדה ¹³, וביתו ריקם ¹⁴, ופרקו נאה ¹⁵, ושפל ברך ¹⁶, ומרוצה לעם ¹⁷, ויש לו נעימה ¹⁸, וקולו ערב ¹⁹, ובקי לקרות בתורה ובנביאים ובכתובים, ולשנות במדרש בהלכות ובאגדות, ובקי בכל הברכות כולן ²⁰."

ובעניין "שפל ברך", כתב ²¹ רבינו הרי"ח הטוב זיע"א, וז"ל:

"שפל ברך, פירש רש"י - עניו.

ונראה לי, לכך קראו שפל ברך. כי ברך, רצה לומר עניו, שרואה עצמו רך -

הן בעניינים הנפשיים, הן בעניינים הגופניים,

וזהו ברך, ב' רך, שהוא רך בשתים,

¹¹ היינו, אדם הרגיל בתפילה.

ועוין מה שכתב המהר"ח "אור זרוע" (חלק א', הלכות שליח ציבור, סימן קטז):

דהיינו, דווקא כאשר נתמלא זקנו.

¹² היינו, שהוא מטופל בילדים קטנים, אשר הם סמוכים על שולחנו, וכל מזונותיו עליו,

ומתוך שאין לו לתת להם מזוזות, והוא רואה בצערם, ליבו נשבר בתפילה לפני הקב"ה.

¹³ היינו, שזרע זרעים ונטע אילנות בשדה,

ומתוך, שאין השדות מקבלות השקיה מן הגשמים, ממילא, אין התבואה והאילנות מצמיחים את פירותיהם,

וכשהוא רואה בכך, ליבו נשבר בתפילה יותר ויותר.

¹⁴ לדעת רב חסדא בגמרא, כוונת הדבר, שאותו אדם נקי מחשש גזל, וביתו ריקם מן הגזל.

¹⁵ לדעת אב"י בגמרא, כוונת הדבר, שאותו אדם היה בעל שם טוב גם בקטנותו, ולא יצא עליו שם רע כלל ועיקר בימי חייו.

¹⁶ להלן יתבאר.

¹⁷ היינו, אדם שנוח לבריות, והבריות מתרצים לתפילתו.

¹⁸ היינו, אדם היודע להנעים את קולו בנגינה, ועל ידי כך, הוא מושך את ליבות המתפללים בתפילה.

¹⁹ היינו, אדם בעל קול נעים, מלבד שיועד לנגן בקולו, ועל ידי כך, הוא מושך את ליבות המתפללים בתפילה.

²⁰ היינו, שעל ידי בקיאותו בכל הפסוקים, הוא יודע את סדר התפילה בצורה רהוטה.

²¹ בספרו הקדוש "בן יהוידע".

אך יש שהוא עניו מבחוץ, ובלבו מתגאה בעונה שלו ... לכך קראו שפל ברך, שהוא שפל בחוץ ובפנים -

וזהו ב' רך".

ולדבריו הקדושים, אפשר:

דהוא הדין בעניין "ברכה",

דהאדם המברך, בין שהוא צדיק ובין שהוא הדיוט -

צריך להיות עניו, מבפנים ומבחוץ -

ואחר שהוא "שפל ברך", שיש בו ב' רך -

יכול הוא להמשיך את הברכה אף על האחר -

כיוון ש"המברך לית ליה מגרמיה מידי" -

ובענוותנותו, יודע הוא, שאין הברכה משלו, אלא משל הקב"ה -

והוא, אינו אלא צינור, הממשיך את הברכה מן הקב"ה אליו.

ה. וכדי לבאר בזה עוד, נקדים כך:

במסכת נדה (לי ע"ב) למדנו,

"דרש רבי שמלאי, למה הולד דומה במעי אמו, לפנקס שמקופל ומונח,

ידיו על שתי צדעיו²², שתי אציליו על ב' ארכובותיו²³, וב' עקביו על ב' עגבותיו²⁴

, וראשו מונח לו בין ברכיו, ופיו סתום וטבורו פתוח²⁵, ואוכל ממה שאמו אוכלת,

ושותה ממה שאמו שותה, ואינו מוציא רעי שמא יהרוג את אמו²⁶,

²² היינו, ש-ב' כפות ידיו מונחות על ב' צדדי המצח.

²³ היינו, ש-ב' בתי השחי שלו מונחות על ב' ברכיו.

²⁴ היינו, ש-ב' עקביו, מקופלות לאחורי גופו, והוא מקום התורפה.

²⁵ היינו, שפיו אינו משמש לו מקור לצורך מאכל ומשתה,

ודרך טבורו, נכנס לו דם מאמו, לצורך חמצן.

וכיון שיצא לאויר העולם, נפתח הסתום²⁷, ונסתם הפתוח²⁸,
שאלמלא כן, אינו יכול לחיות אפילו שעה אחת²⁹,
ונר דלוק לו על ראשו³⁰, וצופה ומביט מסוף העולם ועד סופו.
וביאר בזה רבינו³¹ המהר"ל זיע"א:

"וקשיא, מה בא להגיד בזה איך התינוק מונח בבטן אמו,
דמאי נפקא מיניה, אם מונח בענין זה או בענין אחר.

אבל, הדבר הוא, כי בא לאשמועין מעלת האדם -

כי האדם נברא, על ענין המיצוע והשווי,

שכל דבר שיש לו השווי והמיצוע, הוא נבחר, והוא טוב,

כי הדבר שאין לו השווי והמיצוע, הוא רע,

וכבר התבאר, כי נברא האדם בששי, שהוא מספר השוה³² ...

**ולכך אמר, כי האדם, בפרט בבריאתו, כפנקס מקופל, ואין האחד מן האיברים
מתפשט ויוצא חוץ ...**

²⁶ כי אם יוציא את צרכיו בתוך מעיה, יגרום לה לזיהום ולמוות.

²⁷ היינו, פיו, שדרכו הוא מתחיל לאכול.

²⁸ היינו, טבורו, כיוון שכבר מפסיק לקבל חמצן מדמה של אמו.

²⁹ וכעין מה שאנו מברכים בברכת "אשר יצר".

³⁰ יעויין בחידושי אגדות לרבינו המהרש"א, שהכוונה בזה לנשמה, שבזמן היותו בבטן אמו, הנשמה נמצאת
לו מעל ראשו,

ועויין מה שכתב רבינו המהר"ל, דטביעת הנשמה בגוף התינוק, הינה, רק בשעת יציאתו מבטן אמו.

³¹ נתיבות עולם ב', נתיב הצדקה, פרק ג'.

ובמאמר "אז ישיר משה ובני ישראל" - לפרשת "בשלח", הבאנו לדברי רבינו זיע"א - ממקומות אחרים
בדבריו -

אך דבריו במאמר זה, יותר קשורים לענין שבסייעתא דשמיא נבאר.

³² היינו, מספר זוגי.

כי בא להודיע, איך יהיה האדם נוהג כל ימיו שיהיה בעולם הזה,
כי דבר זה שהוא בבטן אמו, דומה לגמרי אל מה שהאדם בעולם הזה, וְהָאִם
נחשב עולמו של ולד.

ולכך אמרו שם -

'תנו רבנן, ג' חדשים ראשונים הולד דר במדור התחתון. אמצעים, דר במדור
האמצעי. אחרונים, דר במדור העליון,
כיון שהגיע זמנו לצאת, מתהפך ויוצא',
וזה, כי חלקי האדם, שהם ימי חייו, הם כך -

כי זמן הילדות, הולך האדם אחר תאוותו, כמו שהוא העולם הזה העולם הגשמי,
וזהו בשליש הראשון,

ואחר כך, כשגדל, והוא שכלי, ואז השכל גובר על החמרי, עד שאין האדם פונה
הכל אל הדברים החמרים שהם בעולם הזה, והוא דומה כאילו דר בעולם
האמצעי, ואינו כולו שכלי, רק שאינו נוטה כולו אחר החמרי, כי העולם האמצעי -
יש בו זכות ודקות החומר, כמו שהוא ידוע,

עד בסוף זמנו, שהם ירידה, שהאדם תש כחו וחלש, ובזמן הזקנה השכלי גובר
בעולם, והוא כאלו דר בעולם העליון השכלי, שכבר נסתלק גשמות האדם לגמרי.

והנה, תראה, כי הנהגתו בבטן אמו, דומה לגמרי כמו שהוא כאשר יוצא אל
העולם.

ולכך אמר, שידיו על שתי צדעיו,

דבר זה, כי האדם אשר מניח שתי ידיו על שתי צדעיו, הוא מתבונן ומחשב על
דבר -

וכך יהיה האדם מתבונן על כל מעשיו שיעשה בעולם הזה, כי אין האדם שכלי
לגמרי, והוא בא לידי טעות ושגגה בכמה דברים,

ולכך, יהיו כל מעשיו בהתבוננות הרבה, ויחשוב מעשיו אשר הוא עושה, שיביאו
אותו לידי טוב ולא יביאו אותו לידי רע,

ודבר זה, הוא הדבר הגדול, כאשר עושה מעשיו בהתבוננות ובדעת, שהוא בא לידי צדק וניצל מן החטא ...

ולכך אמר, 'כי ידיו על שתי צדעיו, ושני אציליו על שתי ארכבותיו' -

שבזה, הוא דומה לאיש שהוא מתבונן על דרכיו, ודבר זה הוא ראשון אל הכל, כי צריך קודם הכל התבוננות על דרכיו - שהוא ירצה לעשות.

ואחר כך, 'ושני עקביו על שני עגבותיו' -

שבזה, דומה לגמרי כמו מי שהוא כורע על ברכיו,

כי מי שהוא כורע על ברכיו, יש לו שני עקביו על שתי עגבותיו,

וזה, שכך יהיה בעולם הזה, נברא לעבוד את בוראו, כמו עבד שהוא כורע לפני האדון שלו, הוא השם יתברך,

ובשביל שדבר זה הוא ענין ראשון לאדם, שהרי לכך האדם נברא, לעבוד את יוצרו, ולכך אמר, כי בבריאתו נברא האדם ששתי עקביו על שתי עגבותיו.

ואמר, 'וראשו מונח בין שתי ברכיו' -

לומר, שלא יתגאה האדם בעולמו,

ויראה תכליתו, שיהיה חוזר אל מקום עפר רמה ותולעה,

ולא יתגאה בעולמו, כי כאשר ראשו כפוף דבר זה מורה על הכנעה.

ואמר, 'ופיו סתום' ...

אמר, כאשר יהיה האדם בעולמו, לא יהיה רודף אחר תאוותו, רק אם יאכל וישתה לצורך חיותו, כדי שיוכל לעבוד השם יתברך ...

ולכך, 'פיו סתום, וטבורו פתוח' -

כי פיו, שם יש הנאת החיך והתאווה, ודבר זה סתום,

רק הטבור ששם יכנס המאכל, פתוח, ושם לא יקבל תאוה,

וכך יהיה נוהג האדם בעולמו שלא ירדוף אחר התאוה."

ו. והנה, ידוע המעשה המובא במסכת עבודה זרה (יז' ע"א), ברבי אלעזר בן דורדיא:

"אמרו עליו, על ר"א בן דורדיא, שלא הניח זונה אחת בעולם שלא בא עליה. פעם אחת, שמע שיש זונה אחת בכרכי הים, והיתה נוטלת כיס דינרין בשכרה, נטל כיס דינרין, והלך ועבר עליה³³ שבעה נהרות.

בשעת הרגל דבר³⁴ הפיחה³⁵,

אמרה³⁶, כשם שהפיחה זו אינה חוזרת למקומה, כך אלעזר בן דורדיא אין מקבלין אותו בתשובה.

הלך וישב בין שני הרים וגבעות,

אמר, הרים וגבעות בקשו עלי רחמים,

אמרו לו, עד שאנו מבקשים עליך נבקש על עצמנו. שנאמר (ישעיה, נד' - י'), 'כִּי הִקְרִים מְּוֹשׁוֹ, וְהִגְבְּעוֹת תִּמְוֹטֶינָה'.

אמר, שמים וארץ בקשו עלי רחמים,

אמרו, עד שאנו מבקשים עליך נבקש על עצמנו. שנאמר (ישעיה, נא' - ו'), 'כִּי שָׁמַיִם כְּעָשָׁן נִמְלְחוּ, וְהָאָרֶץ כַּכֶּגֶד תִּבְלֶה'.

אמר, חמה ולבנה בקשו עלי רחמים,

אמרו לו, עד שאנו מבקשים עליך נבקש על עצמנו. שנאמר (ישעיה, כד' - כג'), 'וְחִפְרָה הִלְבְּנָה, וּבּוֹשָׁה הַחֲמָה'.

אמר, כוכבים ומזלות בקשו עלי רחמים,

³³ היינו, בשבילה.

³⁴ היינו, בשעת מעשה העבירה.

³⁵ היינו, רוח מאותו מקום.

³⁶ בדבר זה, ישנם כמה גרסאות,

או שהיא אמרה, או שהוא אמר - שנתעורר מעצמו, או ששמע בת קול שאומרת מאמר זה.

אמרו לו, עד שאנו מבקשים עליך נבקש על עצמנו. שנאמר (ישעיה, לדי' - ד'),
'וְנִמְקוּ כָּל צְבָא הַשָּׁמַיִם'.

אמר, אין הדבר תלוי אלא בי, הניח ראשו בין ברכיו, וגעה בבכיה, עד שיצתה
נשמתו,

יצתה בת קול ואמרה, ר"א בן דורדיא מזומן לחיי העולם הבא",

ובמעשה זה, צריך ביאור:

מפני מה הניח ראשו בין ברכיו.

ומצאתי לרבינו³⁷ הרי"ח הטוב זיע"א, שכתב וז"ל:

"נראה לי ... דהניח ראשו בין ברכיו, רמז, שרצה עתה לטהר עצמו לגמרי - מכל
חטאים שעשה קודם זה,

עד שיהיה ע"י תשובה זו, נקי ובר מכל חטא ועון, כאשר היה בזמן היותו עובר
במעיי אמו -

דהיה שם מונח ראשו בין ברכיו".

והיינו:

שבהנחת ראשו בין ברכיו,

רמז לזה, שרוצה בטהרת התשובה כל כך -

כאותה התקופה שהיה עובר במעיי אמו,

וכן, רמז בזה את עניין הענווה וההתבטלות -

שהוא נמצא בהכנעה כל כך גדולה, אליו יתברך.

ז. ועל פי דברים אלו, נוכל להבין את המעשה ברבי חנינא בן דוסא, המובא
במסכת ברכות (לדי' ע"ב), וכדלהלן:

"שוב מעשה ברבי חנינא בן דוסא, שהלך ללמוד תורה אצל ר' יוחנן בן זכאי,

³⁷ בספרו "בן יהודע" שם.

וחלה בנו של ריב"ז,

אמר לו ³⁸, חנינא בני, בקש עליו רחמים ויחיה,

הניח ראשו בין ברכיו, ובקש עליו רחמים, וְחָיָה,

אמר רבי יוחנן בן זכאי, אלמלי הטיח בן זכאי את ראשו בין ברכיו, כל היום כולו,
לא היו משגיחים עליו.

אמרה לו אשתו, וכי חנינא גדול ממך,

אמר לה, לאו, אלא הוא דומה כעבד לפני המלך ³⁹, ואני דומה כשר לפני המלך ⁴⁰
,"

וצריך ביאור במעשה זה, מפני מה הניח רבי חנינא בן דוסא את ראשו בין ברכיו.

ברם, על פי המבואר בדברי רבינו המהר"ל זיע"א, הדברים מתיישבים הפלא
ופלא:

**דאפשר לפרש, שרבי יוחנן בן זכאי בענוותנותו הגדולה סבר, שהיות "וחנינא בני
⁴¹, דיו בקב חרובים מערב שבת לערב שבת" -**

והיות, ורבי חנינא בן דוסא לא עשה שום השתדלות לפרנסתו,

הוא המתאים ביותר להיחשב עבד לפני הקב"ה -

³⁸ רבי יוחנן בן זכאי לרבי חנינא בן דוסא.

³⁹ והיינו, מחמת שהיה רגיל להאריך בתפילותיו, על כל המאורעות הקורות אותו ואת סובביו.

⁴⁰ והיינו, מחמת שאני מלמד תורה לרבים, אין בידי השהות כל כך להאריך בתפילתי,

וממילא, הריני חשוב כשר, אשר בשעה שבא לבית המלך, הוא מבקש ופונה אל עבדי המלך, בכדי שיתנו לו
רשות להיכנס.

וביאר רבינו המהרש"א בחידושי אגדות, שאין כוונת הדברים כך אליבא דאמת, אלא, שאמר רבי יוחנן בן זכאי
לאשתו זאת, בכדי לפייס את דעתה,

ובאמת, הסיבה שביקש מרבי חנינא בן דוסא שיתפלל בעבור בנו, הוא, מחמת ש"אין חבוש, מתיר עצמו
מבית האסורים", ולפיכך, תפילת האחר תועיל יותר.

⁴¹ יעויין במסכת תענית (כד' ע"ב).

והוא היחיד שיכול להרכין ראשו, והקב"ה ישמע לתפילתו.

דהנה, לעיל הובאו דברי רבינו המהר"ל זיע"א, וז"ל:

"ואמר, 'ופיו סתום' ...

אמר, כאשר יהיה האדם בעולמו, לא יהיה רודף אחר תאותו, רק אם יאכל וישתה לצורך חיותו, כדי שיוכל לעבוד השם יתברך ...

ולכך, 'פיו סתום, וטבורו פתוח' -

כי פיו, שם יש הנאת החיך והתאווה, ודבר זה סתום,

רק הטבור ששם יכנס המאכל, פתוח, ושם לא יקבל תאוה,

וכך יהיה נוהג האדם בעולמו שלא ירדוף אחר התאוה."

ודבר זה, היה בו ברבי חנינא בן דוסא, שאכל ושתה רק לצורך חיותו, ובכדי לעבוד את השם יתברך.

והוא הוא מה שביארנו לעיל:

שכל עניין "הניח ראשו בין ברכיו" -

הוא, להורות את עניין ההכנעה וההתבטלות אל הקב"ה,

ומשום כך, היו מתקבלים ברכותיו ותפילותיו.

ח. אחר שנתבאר לנו, שעניין "ברכה" נגזר מלשון "בְּרָךְ", נוכל להבין, כדלהלן:

דהנה, קודם שברך יעקב אע"ה את מנשה ואפרים, הכניסם בין ברכיו,

וכנאמר שם (בראשית, מח' - יב'), "וַיִּוָּצֵא יוֹסֵף אֶתָם מֵעַם בְּרָכָיו, וַיִּשְׁתַּחוּ לְאֶפְיוֹ אֶרְצָה",

ואפשר, דטעם הדבר שהכניסם יעקב אע"ה בין ברכיו, קודם ברכתו אליהם -

להורות, את עניין ההכנעה אליו יתברך -

בבחינת, ה"מברך לית ליה מגרמיה מידי".

ונפלאים הדברים עד למאוד.

ט. ולפי זה, נוכל ליישב אף אנו, את קושיותיו של רבינו ה"אור החיים" הקדוש זיע"א, שבהם פתחנו מאמר זה, דהנה, הפסוק (דברים, יא' - כו'), "רְאֵה אֲנֹכִי, נָתַן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם, בְּרָכָה וּקְלָלָה", מתפרש כך:

"רְאֵה" -

היינו, ציווי מאת משה רע"ה, לכל אחד ואחד מעם ישראל,

לכל אחד, כאילו הוא יחיד ומיוחד,

"רְאֵה", היאך זכיתי להגיע לכל מעלותי והשגותי.

ולפיכך, אמר משה רע"ה, לשון "ראיה", על הדברים שמשמיע,

כי "ראיה", פירושה התבוננות.

"אֲנֹכִי" -

היינו, ההתבוננות הגדולה ביותר, שעליך ליתן את דעתך עליה,

היא, בפרט בעניין "אֲנֹכִי",

כי באותו "אֲנֹכִי", יכול אתה לראות את הקרבת אלוקים הגדולה ביותר, שיכול האדם להשיגה בימי חלדו עלי אדמות,

ואותו "אֲנֹכִי", הוא כמאמר הכתוב ⁴², "פְּנִימֵי בְּפָנֶיךָ, דְּבַר יְהוָה עִמָּכֶם בְּהָר, מִתּוֹךְ הָאֵשׁ. אֲנֹכִי עֹמֵד בֵּין יְהוָה וּבֵינֵיכֶם בְּעַת הַהוּא, לְהַגִּיד לְכֶם אֶת דְּבַר יְהוָה, כִּי יֵרְאוּתֶם מִפְּנֵי הָאֵשׁ, וְלֹא עֲלִיתֶם בְּהָר, לְאמֹר".

ולפיכך, אמר משה רע"ה, לשון "אֲנֹכִי", כי אין הדבר מתפרש אליו עצמו,

אלא, כלפי דיבורו עם הקב"ה, כשליחם של כלל ישראל.

"נָתַן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם" -

⁴² דברים, ה', ד' - ה'.

היינו, סוד הדברים לזכות לכך,

ניתן לכם ביום זה, במתנה,

וכנתינה אישית ממני, אל כל אחד ואחד.

ולפיכך, אמר משה רע"ה, לשון "נתן", בלשון יחיד,

כי דבריו, הם אמירה אישית לכל אחד ואחד.

"בְּרָכָה וְקָלָה" -

היינו, כאשר תחיו בשפלות ובהכנעה⁴³, כעניין התינוק במעי אמו,

תזכו למשוך עליכם את השפעת הברכה⁴⁴.

וכשלא תחיו בשפלות ובהכנעה, אזי, מצטמצם השפע,

וממילא, ח"ו, באה הקללה לעולם⁴⁵.

ל. לאור הדברים, נזכה להבין את מאמר הכתוב⁴⁶, "שֶׁבִשְׁפָלְנוּ, זָכַר לָנוּ",

והיינו:

שכאשר נשפיל ונכניע את עצמינו, ממילא, יזכרנו הקב"ה, בזכרון טובה וברכה.

יתן ה' יתברך, שנזכה לחיות לפניו יתברך, בהנהגה זו של שפלות והכנעה,

ואזי, נמשוך עלינו את חסדו וטובו. אמן.

⁴³ כפי אשר ביארנו בסיעתא דשמיא במאמר זה, בשורש המילה "ברכה".

⁴⁴ וכדברי ה"שם משמואל", בתחילת מאמר זה, בעניין "ברכה".

⁴⁵ וכדברי ה"שם משמואל", בתחילת מאמר זה, בעניין "ברכה".

⁴⁶ תהילים, קלו' - כג'.

יומא דהילולא - חמישי - כג' אב

רבינו יעקב ישראל קניבסקי זיע"א – ה"קהילות יעקב".

נולד : ט' בתמוז תרנ"ה (1899 למניינם),
נפטר : כג' באב תשמ"ה (1985 למניינם) - בן 86 שנים.

מתולדות חייו :

נולד בעיירה טאשאן, לרב חיים פרץ קניבסקי, שהיה השוחט בעיירה זו.
אביו היה חסיד של האדמו"רים רבי מרדכי דב ובנו רבי יהודה לייב - מחסידות
הורנוסטייפל,
שמו "יעקב ישראל", היה על שם רבי יעקב ישראל מטשרקס, סבו של האדמו"ר רבי
מרדכי דב.
כשהיה בן 11 שנים, נפטר אביו, ואמו חזרה עמו לבית משפחתה, בעיירה
הורנוסטייפל (על שם עיירה זו, כונה בשם "הסטייפלר") - הסמוכה לצ'רנוביל.
קודם שהגיע לגיל 12, למד בישיבת "בית יוסף" נובהרדוק בעיירה נובהרדוק, וגלה
עם הישיבה להומל שבשליטת רוסיה.
בחודש אלול תרע"ה, גויס לצבא רוסיה, ואף שהה בסיביר,
בשהותו בסיביר, איבד כמעט לחלוטין את שמיעתו, עקב כך שמחשש לחילול שבת,
לא לבש את המעיל ומגיני האוזניים - ומחמת הקור ניזוק בשמיעתו.
בשנת תרפ"ב, הצליח להבריח את הגבול לפולין, והצטרף לסניף של ישיבת "בית
יוסף" נובהרדוק בעיר ביאליסטוק.

ב-ז' באדר תרפ"ז, נשא לאשה את הרבנית פעשא מרים קרליץ, בתו של רבי שמריהו יוסף קרליץ - רבה של קוסובה, ואחותו של פאר הדור החזון אי"ש - אשר שימש כשדכן.

בין השנים תרפ"ז - תרצ"ג, שימש כר"מ בישיבת "בית יוסף" נובהרדוק בעיר פינסק.

ב-ר"ח ניסן תרצ"ד, עלה לארץ ישראל, והתיישב בבני ברק.

עם בואו לבני ברק, התמנה על ידי הרב מתתיהו שצייגל, מייסד ישיבת "בית יוסף" בבני ברק, לכהן כראש הישיבה.

רוב זמנו הוקדש ללימוד ולקבלת קהל, ולא לעניינים ציבוריים.

כפי שצויין, הרב היה כבד שמיעה בדרגה גבוהה, ולכן הפונים אליו היו כותבים את שאלתם או בקשתם, והרב היה משיב ומברך לאחר קריאת המכתב.

בכל שנה - ביום פטירת החזון אי"ש, היה מוסר שיעור כללי לעילוי נשמתו, בהיכל הכולל חזון אי"ש.

מספריו:

"שערי תבונה" - קונטרס בעניינים שונים, "קהילות יעקב" - עשרה כרכים בסוגיות הש"ס, "שיעורין של תורה" - על מידות ושיעורים ומשקלות בהלכה, "ברכת פרץ" - על התורה, "חיי עולם" - מוסר והדרכות, "קריינא דאגרתא" - מכתבים והנהגות. נקבר בבית הקברות שומרי שבת בבני ברק, סמוך לקברו של החזון אי"ש.

זכותו תהא מגן וצינה עלינו ועל כל ישראל.

לזכרון עולם בהיכל ה'

הראשלי"צ הרב אליהו בקשי דורון בן טובה זצ"ל •

יצחק (ישראל) אוחנה בן מרים ז"ל •

יעיש זוביב בן מזל ז"ל •

ישראל אביטן בן סוזן ז"ל •

רפאל סיבוני בן גרסיה ז"ל •

~~~

ליליאן דיאמנטה בת עישה ע"ה •

רחל עמוס בת אסתרלייה ע"ה •

רבקה הרוש בת גרסיה ע"ה •

הצדקת ברוריה מויאל בת חוה ע"ה •

אליס חוה עישה לוי בת גרסיה ע"ה •

מזל טוב סיגלר בת זוהרה ע"ה •

עזיזה שטרית בת אסתר ע"ה •

חנה בת ליליאן ע"ה •

